УДК 37.013:929]=161.2(045)

Розман Ірина Іллівна
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій
Мукачівський державний університет
Розман Ирина Ильинична
кандидат педагогических наук,
доцент кафедры филологических дисциплин и социальных коммуникаций
Мукачевский государственный университет
Rozman Iryna
PhD in Pedagogy,
Senior Lecturer of the Philological Sciences Department
Mukachevo State University

ПЕРСОНІФІКАЦІЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ НАУКИ

ПЕРСОНИФИКАЦИЯ ВОСПИТАТЕЛЬНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В УКРАИНЕ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ

PERSONIFICATION OF EDUCATIONAL PROCESS IN UKRAINE AS A PART OF THE DEVELOPMENT OF MODERN SCIENCE

Анотація. *У статті проаналізовано основні підходи до висвітлення педагогічних персоналій. Встановлено, що на початку XXI століття особлива увага приділяється педагогічній теорії та окреслено значення сучасної освітньої технології персоніфікованого підходу до вивчення персоналій. Закцентована увага на необхідності ґрунтовніше вивчити історичні закономірності розвитку української педагогіки.*

Ключові слова: *персоніфікація, біографістика, науково-педагогічні погляди, освітня діяльність, педагогічна персоналістика.*

Аннотация. *В статье проанализированы основные подходы к освещению педагогических персоналий. Установлено, что в начале XXI века особое внимание уделяется педагогической теории и очерчено значение современной образовательной технологии персонифицированного подхода к изучению персоналий. Обращено внимание на необходимость основательно изучить исторические закономерности развития украинской педагогики.*

Ключевые слова: *персонификация, биографистика, научно-педагогические взгляды, образовательная деятельность, педагогическая персоналистики.*

Summary. *The article analyzes the main approaches of highlighting the pedagogical personalities. It was established that in the beginning of the XXI century particular attention was paid to the pedagogical theory and outlined the importance of modern educational technology of the personificated approach to the study of personalities. The emphasis is on the need to study thoroughly the historical patterns of the development of Ukrainian pedagogy.*

Key words: *personification, biographistics, scientific and pedagogical views, educational activity, pedagogical personalistics.*

Вступ. Формування людської особистості є основою розвитку кожного окремо взятого суспільно-історичного ладу. Безперечно, педагогічна персоналія, її методологія та життєві надбання завжди були мірилом епохи. В освіті та педагогіці завжди є особистості, які характеризуються у співвідношенні з часом. Перманентно визначається ступінь розвитку теорії і практики навчання та виховання; надається оцінка тим чи іншим подіям, досягненням у різних областях науки та культури.

Багатогранність наукових досліджень доводить, що окремо взятій науці підпорядковані певні методологічні основи. Не викликає жодних сумнівів, що саме освіта і педагогіка завжди були і залишаються одними із фундаментальних основ формування особистості.

Виклад основного матеріалу. Навчально-виховний процес постійно спрямований на розвиток потенційних можливостей людини. Очевидно, що такий процес вимагає відійти від усталених методів викладання матеріалу і перейти до більш досконалих, основою яких є всебічний підхід, який реалізується у історичних вимірах національної педагогічної біографістики. Особлива увага на початку XXI століття приділяється педагогічній теорії, що сприяє системному мисленню майбутніх педагогів. Нічого не будується без фундаментального підґрунтя та закладених основ. Тому сміливо можна зауважити, що змістовною основою технології персоніфікованого підходу є педагогічна персоналія [1].

У зв'язку з цим виникають нові дисципліни, нові технології їх вивчення, нові методи засвоєння програмового матеріалу. «Історія педагогіки», «Школознавство», спецкурси «Історія вітчизняної педагогічної думки», «Педагогічна персоналістика», «Педагогічна біографістика», — всі ці предмети дають нові можливості вивчати педагогічні персоналії, впроваджуючи інноваційний підхід до вивчення окремих осіб в історико-педагогічному процесі, відображаючи життя та творчість педагога в його взаємодії з різноплановими аспектами співіснування. Такий підхід до навчання репрезентує доробок педагога не тільки як індивідуального творця, але і в першу чергу, як представника педагогічної думки певної історичної епохи [1, с. 82].

Для висвітлення педагогічної персоналії необхідно визначити основні підходи щодо шляхів її дослідження. Домінуючий підхід для ознайомлення з окремою особистістю є біографічний. Це такий спосіб опрацювання, аналізу джерел, за якого біографія педагога виступає, з одного боку, визначальним фактором його творчості, а з іншого, віддзеркалює епоху в якій жив і працював учений. Біографічний підхід допомагає знайти причини появи й розвитку педагогічних ідей у різних фактах біографії, побачити за нагромадженням емпіричних фактів певні закономірності [6, с. 14]. Феноменологічний підхід розкриває значення суб'єктивного досвіду як основного вимірника сутності людської особистості. Відмова від ідеалізації, догматизму, упередженості під час аналізу та опису наукових та педагогічних поглядів персоналії [6, с. 14]. Герменевтичний підхід полягає у «мистецтві розуміння», коментування, пояснення текстів у контексті розвитку культури й освіти певної історичної епохи. За такого підходу явища й факти творчої життєдіяльності педагогів пізнаються через історико-культурні засади [6, с. 14]. Синергетичний підхід дає змогу пояснити наукові ідеї, поняття не лише педагогічними фактами, а й різноманітними нелінійними зв'язками між теоріями. Цей підхід сприяє виявленню нерозкритих чи недостатньо розкритих процесів, що були прихованим пластом історико-педагогічних досліджень [2, с. 37]. Парадигмальний підхід дає змогу розглянути логіку розвитку ідей певного педагога з позиції самої науки, основні підходи до висвітлення педагогічних персоналій, її внутрішньої динаміки, з точки зору виникнення і трансформації різних ідей, положень, вироблених науковцем окремої спільноти, що діяла в певний історичний період [2, с. 37].

У дослідженні педагогічної персоналії доцільно поєднувати згадані підходи, що дає можливість більш повно оцінити вплив педагогічних ідей ученого на розвиток сучасної педагогічної науки.

Для педагогічної науки рубіж XX і XXI віків ознаменувався актуалізацією освітньо-виховної мети відтворення персоналій. Виникає необхідність визначити «маркери» її наявності — опору на особистісні якості людини, які викликають бажання висловити дуже важливі для життя характеристики, спрямувати ціннісні орієнтації, життєві плани, досягнення, що сформувалися шляхом домінуючих пріоритетів життєдіяльності.

Розвиток педагогічної теорії і практики та освітньо-виховного процесу неможливий без творчого використання педагогічних ідей і освітньої діяльності видатних педагогів минулого. Лише невпинне вивчення і дослідження педагогічної спадщини окремих особистостей дає можливість об'єктивно оцінити історичну реальність і виявити вплив та значення окремих педагогічних ідей на формування і розвиток педагогічної думки. Освітню діяльність необхідно розглядати лише по відношенню до діяльності конкретної особистості або історичної персоналії, яка зробила внесок у розвиток освіти і педагогічної думки певного історичного періоду [1, с. 82]. Ставши носієм культурно- історичних цінностей, людина в процесі свого життя сприймає і висвітлює ті педагогічні принципи, якими захоплюється.

Персоніфікація — один з найважливіших підходів до вивчення не тільки духовно-моральної культури особистості, а і необхідність педагогічно спроектованої взаємодії з особами, ідеалами, зразками, історико-педагогічними процесами, суспільним ладом за для аксіологічної традиції, оскільки її неможливо «передати» або «отримати», її необхідно розвивати та досліджувати. Але глибока перманентна криза, в якій Україна перебуває вже протягом майже двох десятиліть і яка набула системного характеру, настійно вимагає пошуку шляхів і ефективних засобів успішного її подолання шляхом вивчення нових підходів до педагогічних персоналій [7]. Що стосується цінностей освіти, уявляється доцільним навести думку Г. М. Коджаспірової, яка підкреслює, що аксіологія «в сучасній педагогіці виступає як її методологічна основа, що визначає систему педагогічних поглядів, в основі яких лежить розуміння і ствердження цінності людського життя, виховання і навчання, педагогічної діяльності та освіти».

Виникає нагальна необхідність вивчати педагогічні надбання історичних періодів просвітницької діяльності і науково-педагогічну спадщину відомих

педагогів, які сприяла становленню та розвитку сучасної освіти, науки, культури і України, як держави. Прогресивне застосування персоніфікації освітньо-виховного процесу зумовлює вміння діагностувати реальний рівень сформованості вчень щодо важливих для громадськості педагогічних персоналій.

Значна частина творчих біографій уперше стає предметом наукових досліджень. Багато науковців сьогодні звертаються до вивчення питань, пов'язаних із зародженням, становленням і розвитком вітчизняної педагогічної думки, спадщиною видатних учених, педагогів, а саме: Н. Гупан, Н. Демяненко, Н. Дічек, Т. Левченко, О. Любар, В. Майборода, Л. Медвідь, О. Мельничук, В. Мосіяшенко, О. Падалка, Н. Побірченко, С. Сисоєва, М. Стельмахович, Б. Ступарик, О. Сухомлинська, Т. Усатенко, Д. Федоренко. Педагогічна персоналія не лише характеризує педагогічні погляди, наукові інтереси і освітню діяльність особистості, а й впроваджує дослідницький процес становлення і розвитку творчого шляху [1, с. 84].

Висновки. Отже, персоніфікація освітньо-виховного процесу в Україні являється складовою розвитку сучасної науки і розглядаються в динаміці та часовій послідовності, згідно із виділеними періодами життєвого і творчого шляху окремих персоналій. Необхідним є аналіз впливу політичних, ідеологічних і філософських течій на формування світогляду педагога. Основою вивчення надбань є нормативно-правова база, документальні інформації, державні документи, законів, постанов, навчальні посібники, наукові статті. Відбувається соціологічний відбір матеріалу, його класифікація, періодизація, визначення понятійно-категорійного апарату, формулювання висновків та пропозицій. Подальші дослідження дають можливість здійснити актуалізацію досвіду персоналій та перспективи використання історико-педагогічної спадщини в сучасній педагогічній науці.

Література

1. Адаменко О. О. Технологія персоніфікованого підходу як засіб удосконалення підготовки майбутніх педагогів. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi (дата звернення: 18.01.2018).

2. Богуславський М. Структура сучасного історико-педагогічного знання / Шлях освіти. — 1999. — № 1. — С. 37–40.

3. Ваховський Л. Методологія дослідження історико-педагогічного процесу: постановка проблеми / Шлях освіти. 2005. — № 4. — С. 7–9.

4. Дічек Н. П. Біографічний метод як інструмент дослідження вітчизняної історії педагогіки / Шлях освіти. — 2001. — № 4. — С. 15–19.

5. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь: Для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2000. — 176 с.

6. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. К.: А.П.Н., 2003. — 68 с.

7. Пономарьов О. С. Аксіологія освіти і формування національної еліти. URL: http//: archive.kpi.kharkov. (дата звернення: 20.01.2018).